

ลักษณะทั่วไป

ปลาคอดเหลืองเป็นปลาน้ำจืดชนิดหนึ่งที่มีคุณค่าทางเศรษฐกิจสูง มีราคาดี เนื้อมีรสชาติเป็นที่นิยมของผู้บริโภคทั้งในรูปสดและแปรรูป เช่น แกงเหลือง กู๋ฉี่ และย่าง ฯลฯ มีชื่อสามัญ Green Catfish และมีชื่อวิทยาศาสตร์ว่า *Mytus nemurus* ได้รับการตั้งชื่อครั้งแรกโดย Cuvier และ Valenciennes ในปี 2436 ปลาคอดเหลืองมีการเรียกชื่อแตกต่างกันไปตามท้องถิ่น ซึ่งชาวประมงแถบจังหวัดกาญจนบุรี เรียกว่า ปลาคอดกลาง หรือปลาคอดกลาง แถบจังหวัดฉะเชิงเทรา และชลบุรีเรียกว่า ปลาคอดนาหรือปลาคอดเหลืองแถบจังหวัดสุราษฎร์ธานีเรียกว่า ปลาคอดคลอง แถบจังหวัดปัตตานีและนราธิวาส เรียกว่า อีแกบบาว แต่ปลานี้ประชาชนส่วนใหญ่ในประเทศไทย เรียกว่า ปลาคอดเหลือง

การแพร่กระจาย

ปลาคอดเหลือง พบแพร่กระจายในแหล่งน้ำจืดทั่วไปของทวีปเอเชีย ตั้งแต่เอเชียตะวันตก ได้แก่ อินเดีย เนปาล ปากีสถาน และบังกลาเทศ เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ได้แก่ เมียนมาร์ ไทย สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว กัมพูชา เวียดนาม มาเลเซีย และอินโดนีเซีย สำหรับในประเทศไทย พบแพร่กระจายในแหล่งน้ำธรรมชาติ และอ่างเก็บน้ำทั่วประเทศทุกภาคของประเทศ เช่น ภาคเหนือพบในลำน้ำกก ปิง วัง ยม น่าน กว๊านพะเยา บึงบอระเพ็ด เขื่อนภูมิพล เขื่อนสิริกิติ์ และเขื่อนกักลม ภาคตะวันออกเฉียงเหนือพบในแม่น้ำมูล แม่น้ำโขง และสาขาในเขื่อนอุบลรัตน์ เขื่อนลำปาว เขื่อนลำตะคอง ภาคกลาง พบในแม่น้ำเจ้าพระยา แม่น้ำท่าจีน แม่น้ำแม่กลอง แม่น้ำบางปะกง แม่น้ำป่าสัก เขื่อนศรีนครินทร์ เขื่อนวชิราลงกรณ์และแก่งกระงาน ภาคใต้พบในแม่น้ำตาปี ปัตตานี สายบุรี บางนรา โก-ลก และสาขาบริเวณปากแม่น้ำ ย่านน้ำกร่อยบริเวณชายฝั่งก็สามารถพบปลาคอดเหลืองได้ นอกจากนี้พบในทะเลน้อย ทะเลสาบสงขลาและพุดต่าง ๆ เช่น พุดโต๊ะแดง จังหวัดนราธิวาส พุดควนเค็งในจังหวัดนครศรีธรรมราช

อุปนิสัย

ปลาคอดเหลืองสามารถเจริญเติบโต และอยู่อาศัยได้ในสภาพแวดล้อมที่หลากหลาย แต่ชอบอาศัยอยู่ตามพื้นที่ตื้นน้ำที่เป็นแอ่งหิน หรือเป็นพื้นดินแข็ง น้ำค่อนข้างใส มีกระแสน้ำไหลไม่แรงนัก พบอยู่ในระดับความลึกตั้งแต่ 2-40 เมตร

ทั้งยังชอบหาอาหารบริเวณที่น้ำจากต้นน้ำเหนือเขื่อน หรืออ่างเก็บน้ำไหลมาบรรจบกับบริเวณแนวน้ำนิ่ง โดยเฉพาะอย่างยิ่ง บริเวณ

ปลาแม่น้ำซึ่งมีน้ำจืดไหลปะทะกับแนวน้ำเค็ม มีกุ้ง ปลา ปู หอย ก่อนข้างสมบูรณ์ ชาวประมงมักจับปลาคอดเหลืองได้มากในบริเวณดังกล่าว อย่างไรก็ตาม ปลาคอดเหลืองสามารถที่จะปรับตัวให้เจริญเติบโตได้ดีในสภาพน้ำจืด ที่มีความเป็นกรดสูงและมีปริมาณสารแขวนลอยมาก

รูปร่างลักษณะ

ปลาคอดเหลืองสามารถเจริญเติบโต และอยู่อาศัยได้ในสภาพแวดล้อมที่หลากหลาย แต่ชอบอาศัยอยู่ตามพื้นที่ตื้นน้ำที่เป็นแอ่งหิน หรือเป็นพื้นดินแข็ง น้ำค่อนข้างใส มีกระแสน้ำไหลไม่แรงนัก พบอยู่ในระดับความลึกตั้งแต่ 2-40 เมตร

ปลาคอดเหลืองเป็นปลาแม่น้ำจืดที่ไม่มีเกล็ด ลำตัวกลมยาว หัวค่อนข้างแบนเรียวยาวเป็นรูปกรวย (conical) กระดูกท้ายทอยยาวถึงโคนครีบหลัง ตาไม่มีหนังปกคลุม ปากกว้าง ขากรรไกรแข็งแรง มีฟันซี่เล็ก ๆ สันปลายแหลมเป็นกลุ่ม หรือเป็นแผ่นบนขากรรไกรบน ขากรรไกรล่าง และบนเพดานปากซึ่งกรองสันเล็กปลายแหลม มี 15 ซี่ มีหนวด 4 คู่คือที่บริเวณจมูก ริมฝีปากบน ริมฝีปากล่าง และได้คางย่องละ 1 คู่ ซึ่งหนวดคู่แรกและหนวดคู่สุดท้าย จะมีความยาวสั้นกว่าหนวดคู่ที่สองและคู่ที่สาม

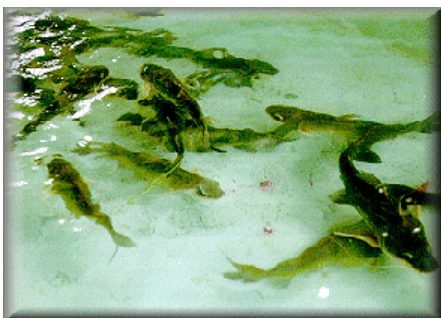
ครีบหลังไม่สูงเป็นครีบเดี่ยวอยู่กลางหลัง มีก้านครีบแข็ง 1 ก้านและก้านครีบอ่อน 7 ก้าน ครีบไขมันเจริญดีอยู่บนหลังตามส่วนท้ายของลำตัว และอยู่ตรงข้ามกับครีบก้น ครีบก้นมีก้านครีบอ่อน 10-11 ก้าน ครีบหูเป็นครีบคู่อยู่หลังบริเวณเหงือก มีเงี่ยงแข็งและแหลมคม 1 คู่ มีก้านครีบอ่อนข้างละ 9 ก้าน ครีบท้องมีก้านครีบอ่อน 6-7 ก้าน ครีบหางเว้าลึกแถบขนยาวกว่าแถบประกอบด้ก้นก้านครีบอ่อน 16-17 ก้าน

ลักษณะสีของลำตัวจะเปลี่ยนไปตามอายุ ขนาด และแหล่งที่อยู่อาศัย ปลาคอดเหลืองที่มีขนาดโตเต็มวัย ลำตัวบริเวณส่วนหลังมีสีน้ำตาลเข้มปนดำ บริเวณข้างลำตัวมีสีน้ำตาลปนเหลือง บริเวณส่วนท้องมีสีขาว ฐานครีบออกครีบท้อง ครีบก้น มีสีเทาเขียวชมพู ครีบหลัง ครีบหางมีสีเขียวซีดจาง ปลายครีบบมีสีเทาปนดำ ดวงตามีขนาดปานกลาง

ปลาคอดเปลี่ยนที่พบโดยทั่วไปมีขนาด 20-25 เซนติเมตร แต่เคยพบขนาดใหญ่สุดกว่า 60 เซนติเมตร ปลาชนิดนี้มีกระเพาะลม ซึ่งมีลักษณะกระเพาะลมตอนเดีวคล้ายรูปหัวใจ ทำหน้าที่ช่วยในการทรงตัวใช้ ปรับความถ่วงจำเพาะของตัวปลาให้เข้ากับสภาพแวดล้อมที่อยู่อาศัย เพื่อให้สามารถลอยตัวอยู่ในน้ำที่ระดับต่าง ๆ ได้ตามความต้องการ

นิสัยการกินอาหาร

ปลาคอดเหลืองมีกระเพาะอาหาร ที่มีลักษณะเป็นถุงตรงยาว ผนังหนาสีขาวขุ่น นิสัยการกินอาหารในธรรมชาติได้แก่ ปลาขนาดเล็ก ตัวอ่อนแมลงหรือแมลงจมน้ำ กุ้งน้ำจืด เศษพันธุ์ไม้ และหอยฝาเดียว เป็นต้น จากลักษณะรูปร่างที่ปราดเปรียวของปลาคอดเหลืองพบว่า จะโฉบจับเหยื่อที่อยู่ผิวน้ำหรือกลางน้ำได้อย่างว่องไว โดยจะหากินในช่วงกลางวันได้

ดีกว่าช่วงกลางวัน

การสืบพันธุ์

ลักษณะเพศ

ลักษณะความแตกต่างระหว่างปลาดคเหลืองเพศผู้กับเพศเมียมีดังนี้

ลักษณะตัวผู้

1. ลำตัวจะมีลักษณะเรียวยาว
2. อวัยวะเพศที่เรียกว่า **genital papillae** ขึ้นออกมาประมาณ 1 เซนติเมตร จะมีลักษณะเป็นคั้ง เรียวยาว และแหลมตอนปลาย
3. ในฤดูผสมพันธุ์ เมื่อรีดจากส่วนท้อง จะมีน้ำเชื้อไหลออกมาลักษณะมีสีขาวขุ่น

ลักษณะตัวเมีย

1. ลำตัวจะมีลักษณะป้อมสั้น
2. อวัยวะเพศมีลักษณะเป็นรูปกลม
3. ในฤดูผสมพันธุ์จะมีส่วนท้องบวมเป่ง หนีออกมาทางด้านข้างทั้ง สองข้าง และช่องเพศมีสีชมพูเรื่อๆ

ปริมาณความคดของไข่ขึ้นกับขนาดของแม่ปลาคดเหลือง ปลาคดเพศเมียที่พบเริ่มมีไข่แก่และสืบพันธุ์วางไข่ได้มีความยาวตั้งแต่ 18 เซนติเมตรขึ้นไป ความยาวเฉลี่ย 28.56 เซนติเมตร ส่วนปลาคดเพศผู้ความยาวเฉลี่ย 28.56 เซนติเมตร

แม่ปลาคดขนาดความยาว 18 เซนติเมตร มีไข่ประมาณ 12,500 ฟอง

แม่ปลาคดขนาดความยาว 30 เซนติเมตร มีไข่ประมาณ 40,000 ฟอง

ฤดูการวางไข่

ปลาคดเหลืองสามารถวางไข่ได้เกือบตลอดทั้งปี ส่วนใหญ่อยู่ระหว่างเดือนกุมภาพันธ์ถึงเดือนตุลาคมของทุกปี ในแม่น้ำเจ้าพระยา สำหรับภาคใต้ตอนล่าง ฤดูผสมพันธุ์วางไข่ อยู่ในช่วงเดือนพฤษภาคมถึงเดือนพฤศจิกายน

เป็นที่น่าสังเกตว่า ฤดูกาลวางไข่ของปลากดเหลือง จะแตกต่างกันไปตามสภาพ และที่ตั้งของพื้นที่ เช่น

- อ่างเก็บน้ำเขื่อนอุบลรัตน์ ช่วงเดือนกรกฎาคมถึงกันยายนของทุกปี
- แม่น้ำบางปะกงอยู่ระหว่างเดือนพฤศจิกายน
- เขื่อนศรีนครินทร์ ช่วงเดือนพฤษภาคมถึงกันยายน
- เขื่อนบางลาง จังหวัดยะลา ช่วงเดือนกรกฎาคมถึงตุลาคม

อนึ่ง ปัจจัยที่เป็นตัวควบคุมความสูงแก่ของรับไข่ ได้แก่ ปริมาณน้ำฝนที่ตกในแต่ละช่วงของรอบปี

การพัฒนาของไข่ปลา

ไข่ปลากดเหลืองเป็นไข่จมและติดกับวัตถุ เมื่อสัมผัสกับน้ำจะมีสารเมือกเหนียวที่รอบเปลือกไข่ ทำให้ไข่ปลาติดกับวัตถุ ุ่หรือไข่ติดกันเป็นกลุ่ม ก่อนไข่จะมีขนาดเส้นผ่าศูนย์กลางเฉลี่ย 0.82 มิลลิเมตร ไข่ที่ได้รับการปฏิสนธิจะขยายขึ้นเป็นขนาดประมาณ 1 มิลลิเมตร มีลักษณะกลม สีเหลืองใสสด ส่วนไข่ที่ไม่ได้รับการผสมจะมีสีขาวขุ่นหรือบิดเบี้ยว

การพัฒนาไข่ปลากดเหลืองเป็นตัว ที่อุณหภูมิ 26-28 องศาเซลเซียส ภายในเวลา 30 ชั่วโมง เมื่อมีอายุย่างเข้าวันที่ 4 ลักษณะลำตัวและครีบต่าง ๆ เริ่มคล้ายกับปลาเต็มวัย ลูกปลามีขนาดประมาณ 0.8 เซนติเมตร ลูกปลาอายุ 10 วัน มีความยาวประมาณ 1.5 เซนติเมตร

การเพาะพันธุ์

ปลากดเหลืองที่ใช้ในการเพาะพันธุ์ส่วนใหญ่ได้จากรวบรวมพันธุ์จากแหล่งน้ำธรรมชาติ เช่น แม่น้ำ ลำคลอง หรืออ่างเก็บน้ำต่าง ๆ โดยคัดเลือกพันธุ์ปลาที่แข็งแรง อวัยวะทุกอย่างครบสมบูรณ์ ขนาดไม่ต่ำกว่า 400 กรัม นำมาเลี้ยงเป็นพ่อแม่ปลาได้ทั้งในบ่อดินและกระชัง แต่ควรแยกเพศปลาตัวผู้และตัวเมียออกจากกัน

บ่อดิน ควรมีความ 800-1,600 ตารางเมตร อัตราการปล่อยปลา 1-2 ตัว ต่อตารางเมตร

กระชัง ควรเป็นกระชังอวนโพลี ขนาดตา 2-3 เซนติเมตร ขนาดกระชังกว้าง 5 เมตร ยาว 5 เมตร ลึก 2.5 เมตร อัตราการปล่อยปลา 50-100 ตัว ต่อกระชัง

การขุนเลี้ยงพ่อแม่พันธุ์

การขุนเลี้ยงพ่อแม่พันธุ์ ให้อาหารจำพวก ปลาสดสับผสมหัวอาหารและเสริมด้วยอาหารเม็ดปลาสด หรือให้อาหารคัมสุกจำพวกปลายข้าว 2 ส่วน รำละเอียด 3 ส่วน ปลาป่น 1 ส่วน วิตามินและแร่ธาตุประมาณ 1 เปอร์เซ็นต์โดยน้ำหนัก เสริมด้วยอาหารเม็ดปลาดุกเล็ก 1 ครั้ง ต่อสัปดาห์ ปริมาณอาหารที่ให้ในแต่ละวันประมาณ 2-3 เปอร์เซ็นต์ของน้ำหนักปลา ควรมีการเปลี่ยนถ่ายน้ำใหม่ในบ่อประมาณ 1-2 ครั้ง ต่อเดือนปริมาณ 1 ใน 3 ของบ่อ

การคัดเลือกพ่อแม่ปลา

การตรวจสอบพ่อแม่ปลาที่มีความสมบูรณ์ ควรทำด้วยความระมัดระวัง อาจใช้ผ้าขนหนูปิดหัวปลา โดยเฉพาะบริเวณตาของพ่อแม่ปลา แล้วหยางยต้องตรวจสอบความพร้อมของปลา จะป้องกันการบอบช้ำ และลดความเครียดได้ ปลาเพศเมียที่มีไข่แก่ สังเกตจากส่วนท้องจะบวมป่งและนึ่ม ช่องเพศมีสีชมพูเรื่อๆ ปลาเพศผู้ อวัยวะเป็นติ่งแหลมยื่นยาวออกมาไม่ต่ำกว่า 1 เซนติเมตร

พ่อแม่ปลาที่ใช้ควรมีน้ำหนักตั้งแต่ 450 กรัม หรือเป็นปลาที่มีอายุไม่ต่ำกว่า 18 เดือนขึ้นไป โดยปกติแล้วแม่พันธุ์ปลาจะมีน้ำหนักมากกว่าพ่อพันธุ์ปลา

อัตราการปล่อยพ่อแม่พันธุ์

อัตราส่วนการปล่อยพ่อแม่พันธุ์ปลากลตเหลือเท่ากับอัตรา 1 ตัว/ตารางเมตร โดยจะปล่อยแยกเพศหรือรวมเพศก็ได้

การผสมเทียม

การฉีดฮอร์โมนผสมเทียม

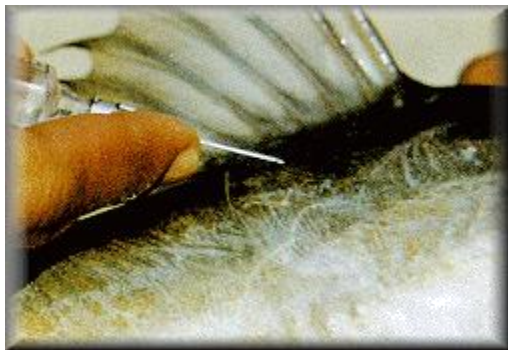

ฮอร์โมนที่ใช้ในการฉีดเร่งให้แม่ปลาไข่แก่ และพ่อปลาน้ำเชื้อสมบูรณ์ ปัจจุบันนิยมใช้ฮอร์โมนสังเคราะห์ (synthetic hormone, LHR Ha) ซึ่งมีชื่อทางการค้าว่า ซูพรีแฟค (Suprefact) ร่วมกับสารระงับการทำงานของระบบหลังฮอร์โมน คือ โดมเพอริโดน (Domperidone) หรือมีชื่อทางการค้าว่า โมทีเลียม (Motilium) โดยฉีดกระตุ้นทั้งเพศผู้และเพศเมีย ในปลาเพศเมียฉีดเข็มแรกในอัตรา 5-7 ไมโครกรัม และยาเสริมฤทธิ์ 5 มิลลิกรัมต่อแม่ปลาน้ำหนัก 1 กิโลกรัม เข็มที่สอง ห่างจากเข็มแรก 6 ชั่วโมง ในอัตรา 15-20 ไมโครกรัม และยาเสริมฤทธิ์ 5 มิลลิกรัมต่อแม่ปลาน้ำหนัก 1 กิโลกรัม ส่วนปลาเพศผู้ฉีดในอัตรา 5 ไมโครกรัม และยาเสริมฤทธิ์ 5 มิลลิกรัม ต่อพ่อปลาน้ำหนัก

1 กิโลกรัม

ทั้งนี้แม่ปลาพร้อมที่จะวางไข่ผสมน้ำเชื้อ หลังจากการฉีดน้ำยาเข็มที่ 2 ประมาณ 6-8 ชั่วโมง ถ้าหากปลาเพศผู้อยู่ในภาวะสมบูรณ์เพศเต็มที่ ก็ไม่จำเป็นต้องฉีดฮอร์โมนกระตุ้นก็ได้

ตำแหน่งที่ฉีดฮอร์โมน

การฉีดฮอร์โมนปลากดเหลืองนั้น ตำแหน่งที่เหมาะสมที่สุดคือ บริเวณกล้ามเนื้อใต้กรีบหลังส่วนต้นเหนือเส้นข้างตัว โดยใช้เข็มเบอร์ 24 แทงเข็มเพียงทำมุมกับลำตัวประมาณ 30 องศา แทงลึกประมาณ 1 นิ้ว (2 เซนติเมตร)

การรีดไข่ผสมน้ำเชื้อ

ก่อนการรีดไข่ปลากดเหลืองเพื่อผสมกับน้ำเชื้อ จะต้องเตรียมวัสดุและอุปกรณ์ต่าง ๆ ในการฟักไข่ให้พร้อม ได้แก่ กะละมังเคลือบที่เช็ดแห้งสนิท ตีมีตลับ ผ้าขาวบาง ขนไข่ และอวนมุ้งไนลอนตาถี่สีฟ้า หรือ กระชังผ้าโอลอนแก้วสำหรับฟักไข่ ฯลฯ

การรีดไข่โดยจับแม่ปลาให้แน่นพร้อมทั้งเช็ดลำตัวให้แห้ง รีดไข่ใส่กะละมังพร้อมกันนี้ผ้าเอาถุงน้ำเชื้อจากพ่อปลา ใช้มีตลับจูงน้ำเชื้อออกมาขยี้ในผ้าขาวบาง ให้น้ำเชื้อไหลลงไปผสมกับไข่ ใช้ขนไก่คนให้ไข่กับน้ำเชื้อผสมเข้ากันอย่างทั่วถึง

ในขั้นตอนนี้ต้องทำอย่างรวดเร็ว และรีบนำไข่ที่ผสมแล้วไปฟัก โดยโรยบนอวนมุ้งไนลอนตาถี่สีฟ้า หรือบนกระชังผ้าโอลอนแก้ว ในระดับน้ำลึกประมาณ 20-30 เซนติเมตร

การโรยไข่ปลาพยายามให้ไข่กระจาย อย่าทับซ้อนกันเป็นก้อน เปิดน้ำไหลผ่านตลอดเวลา และมีเครื่องเพิ่มอากาศใส่ไว้ในบ่อฟักไข่ปลาด้วย

การฟักไข่

ไข่ปลาคอดเหลืองเป็นไข่ติด ไข่ที่ดีซึ่งได้รับการผสมควรมีลักษณะกลมมีสีเหลืองสดใส และพัฒนาฟักออกเป็นตัว โดยใช้เวลาประมาณ 27-30 ชั่วโมง ที่อุณหภูมิของน้ำ 26-28 องศาเซลเซียส ถุงอาหาร (yolk sac) จะยุบตัวหมดในเวลา 3 วัน หลังจากนั้นลูกปลาจะเริ่มกินอาหาร

บ่อเพาะฟักลูกปลาคอดเหลือง ควรมีหลังคาคลุมบังป้องกันแสงแดดและน้ำฝนได้

การอนุบาลลูกปลา

การอนุบาลลูกปลาวัยอ่อน

นำลูกปลาวัยอ่อนที่ฟักออกเป็นตัวใหม่ ๆ ไปอนุบาลในบ่อซีเมนต์ขนาด 50 ตารางเมตร ระดับน้ำ ลึก 20-30 เซนติเมตร สามารถอนุบาลลูกปลาได้ 50,000-100,000 ตัว หรือ 1,000-2,000 ตัว/ ตารางเมตร ให้ออกซิเจนตลอดเวลา

อาหารลูกปลา ในสัปดาห์แรกเป็นอาหารที่มีชีวิต ได้แก่ ไรแดงหรืออาร์ทีเมีย จนกระทั่งลูกปลา มีอายุ 8-10 วัน จึงเริ่มฝึกให้กินอาหารสมทบ ได้แก่ เนื้อปลาบดผสมวิตามินและแร่ธาตุ ส่วนปริมาณการให้ อาหารจะให้น้อย ๆ แต่บ่อยครั้ง ในระยะนี้อาจผสมยาปฏิชีวนะกับอาหารในอัตรา 3 กรัม/อาหาร 1 กิโลกรัม เพื่อป้องกันโรคพวกแบคทีเรีย โดยให้วันละ 1 ครั้ง ติดต่อกัน 5-7 วัน

ระดับน้ำ ในบ่ออนุบาลลูกปลาวัยอ่อนระยะแรกประมาณ 20-30 เซนติเมตร และค่อย ๆ เพิ่มปริมาณน้ำเป็น 50 เซนติเมตร เมื่อ เริ่มให้อาหารสมทบจำพวกนี้ปลาบด และส่วนผสม ทั้งนี้ การทำความสะอาดพื้นบ่อเป็นสิ่งจำเป็นมาก โดยดูดตะกอนพื้นบ่อ เปลี่ยนถ่ายน้ำประมาณ 1 ใน 3 ของบ่อ และเพิ่มปริมาณน้ำให้เท่าเดิมในช่วงนี้

การป้องกันโรค ควรใส่ฟอร์มาลินในความเข้มข้น 40 พีพีเอ็ม แช่ตลอด 24 ชั่วโมง สัปดาห์ละ 1 ครั้ง

การคัดขนาด เมื่ออนุบาลลูกปลามีอายุ 8-10 วัน จะเริ่มขนาดต่างกันจึงต้องหมั่นคัดขนาดลูกปลาเพื่อช่วยลดการกินกันเอง และระยะเวลา 45 วัน จะได้ลูกปลาขนาด 1.5-2.0 นิ้ว

การอนุบาลลูกปลาในบ่อซีเมนต์

จากการอนุบาลปลาอดเหลือขนาดความยาว 3-4 เซนติเมตร อัตราการปล่อย 50 ตัว/ ตารางเมตร ในบ่อซีเมนต์ พบว่า ลูกปลาที่ได้รับอาหารกึ่งเบอร์ 2 มีอัตราการเจริญเติบโตและอัตราการรอดตายดีที่สุด เมื่อเทียบกับอาหารปลาถูก (โปรตีน 31 เปอร์เซ็นต์) และเนื้อปลาล้าง (โปรตีน 10 เปอร์เซ็นต์) คือ ลูกปลามีขนาดความยาว 5-8 เซนติเมตร ภายใน 7 สัปดาห์

การอนุบาลลูกปลาในบ่อดิน

บ่อดินที่ใช้ออนุบาลลูกปลา ต้องมีการกำจัดศัตรู ของลูกปลาก่อน และพื้นบ่อความเรียบสะอาด ปราศจากพืชพรรณไม้น้ำต่าง ๆ ควรมีร่องขนาดกว้าง 0.5-

1.0 เมตร ยาวจากหัวบ่อจรดท้ายบ่อ และลึกจากพื้นบ่อประมาณ 20 เซนติเมตร เพื่อความสะดวกในการรวบรวมลูกปลา ตรงปลายร่องมีแฉ่งลึก พื้นที่ประมาณ 2-4 ตารางเมตร เป็นแหล่งรวบรวมลูกปลา ลูกปลาคอดเหลืองอายุ 12-15 วัน ขนาด 1-1.5 เซนติเมตร บ่อขนาด 800 ตารางเมตร ระดับน้ำลึก 0.5-0.80 เมตร อัตราการปล่อยอนุบาลบ่อละ 50,000-70,000 ตัว ให้อาหารผสมได้แก่ เนื้อปลาบด 80 เปอร์เซ็นต์ อาหารผง (powder feed) 19.6 เปอร์เซ็นต์ วิตามินและแร่ธาตุ 0.4 เปอร์เซ็นต์ บินเป็นก้อนเล็ก ๆ โยนให้ลูกปลาในบ่อกินวันละ 2 ครั้ง เช้าและเย็น โดยปรับปริมาณอาหารที่ให้ทุกสัปดาห์ เพื่อให้เพียงพอกับจำนวนลูกปลา นอกจากนี้ อาจผสมน้ำมันปลาหมักในอาหาร จะช่วยดึงดูดลูกปลาให้กินอาหารได้ดีขึ้น เมื่อลูกปลาอายุประมาณ 15 วัน จะมีขนาด 4.5-5.0 เซนติเมตร

การอนุบาลลูกปลาในบ่อดิน

บ่อดินที่ใช้อนุบาลลูกปลา ต้องมีการกำจัดศัตรูของลูกปลาก่อน และพื้นที่บ่อควมเรียบสะอาด ปราศจากพืชพรรณ ไม้ต่าง ๆ ควรมีร่องขนาดกว้าง 0.5-1.0 เมตร ยาวจากหัวบ่อจรดท้ายบ่อ และลึกจากพื้นบ่อประมาณ 20 เซนติเมตร เพื่อความสะดวกในการรวบรวมลูกปลา ตรงปลายร่องมีแฉ่งลึก พื้นที่ประมาณ 2-4 ตารางเมตร เป็นแหล่งรวบรวมลูกปลา ลูกปลาคอดเหลืองอายุ 12-15 วัน ขนาด 1-1.5 เซนติเมตร บ่อขนาด 800 ตารางเมตร ระดับน้ำลึก 0.5-0.80 เมตร อัตราการปล่อยอนุบาลบ่อละ 50,000-70,000 ตัว ให้อาหารผสมได้แก่ เนื้อปลาบด 80 เปอร์เซ็นต์ อาหารผง (powder feed) 19.6 เปอร์เซ็นต์ วิตามินและแร่ธาตุ 0.4 เปอร์เซ็นต์ บินเป็นก้อนเล็ก ๆ โยนให้ลูกปลาในบ่อกินวันละ 2 ครั้ง เช้าและเย็น โดยปรับปริมาณอาหารที่ให้ทุกสัปดาห์ เพื่อให้เพียงพอกับจำนวนลูกปลา นอกจากนี้ อาจผสมน้ำมันปลาหมักในอาหาร จะช่วยดึงดูดลูกปลาให้กินอาหารได้ดีขึ้น เมื่อลูกปลาอายุประมาณ 15 วัน จะมีขนาด 4.5-5.0 เซนติเมตร

การเลี้ยงปลาขนาดตลาด

การเลี้ยงปลาคอดเหลือง ให้ได้ขนาดตามที่ตลาดต้องการนั้น สามารถเลี้ยงได้ทั้งในบ่อดินและกระชัง

ข้อควรคำนึงในการเลี้ยงปลาคอดเหลืองให้ได้ขนาดที่ตลาดต้องการนั้น ถ้าเลี้ยงในบ่อดิน พันธุ์ปลาที่ปล่อยควรเริ่มที่ขนาด 5-7 เซนติเมตร อัตราการปล่อยตารางเมตรละ 1-2 ตัว ส่วนการเลี้ยงในกระชังควรปล่อยปลา ตารางเมตรละ 50-70 ตัว และควรหมั่นคัดขนาดปลาให้สม่ำเสมออีกด้วย

การเลี้ยงในบ่อดิน

การเลี้ยงในบ่อดินควรปรับสภาพบ่อ โดยใช้หลักการเตรียมบ่อเลี้ยงปลาทั่ว ๆ ไปดังนี้

1. ตากพื้นบ่อให้แห้งพร้อมทั้งปรับสภาพกันบ่อให้สะอาด
2. ใส่ปูนขาวเพื่อปรับสภาพของดินโดยใส่ปูนขาวในอัตราประมาณ 60-100 กิโลกรัม /ไร่
3. ใส่ปุ๋ยคอก เพื่อให้เกิดอาหารธรรมชาติ สำหรับลูกปลาควรใส่ปุ๋ยคอกในอัตราประมาณ 40-80 กิโลกรัม/ไร่
4. นำน้ำเข้าบ่อโดยกรองไม่ให้ศัตรู ของลูกปลาติดเข้ามากับน้ำ ระดับน้ำลึก 30-40 เซนติเมตร วันรุ่งขึ้นจึงปล่อยปลาและเพื่อให้ลูกปลามีอาหารกิน ควรเติมไรแดงในอัตราประมาณ 5 กิโลกรัม/ไร่ หลังจากนั้นจึงให้อาหารผสมแก่ลูกปลา ก่อนที่จะนำลูกปลามาเลี้ยง ควรตรวจดูด้วยว่าเป็นลูกปลาที่มีสุขภาพดีและแข็งแรง

การปล่อยลูกปลาลงบ่อเลี้ยง จะต้องปรับสภาพอุณหภูมิของน้ำในบ่อและน้ำในบ่อให้เท่า ๆ กัน ก่อน โดยแช่ถุงบรรจุลูกปลาในน้ำประมาณ 30 นาทีจึงปล่อยลูกปลา เวลาที่เหมาะสมในการปล่อยลูกปลา ควรเป็นตอนเย็นหรือตอนเช้า

การเลี้ยงปลากดเหลืองในบ่อดินขนาด 2 ไร่จำนวน 2 บ่อ ของเกษตรกรกิ่งอำเภอคลองหอยโข่ง จังหวัดสงขลา ในอัตราการปล่อยปลาขนาดความยาว 15.0-17.0 เซนติเมตร น้ำหนักระหว่าง 22-42 กรัม ตารางเมตรละ 1 ตัวหรือ ไร่ละ 1,600 ตัว โดยให้อาหารจำพวกปลาเป็ดสับผสมวิตามินและแร่ธาตุ ใช้ระยะเวลาในการเลี้ยงประมาณ 7 เดือน จึงจับปลาจำหน่าย ได้น้ำหนักปลาทั้งสิ้น 2,125 กิโลกรัม เป็นผลผลิตไร่ละ 1,062.5 กิโลกรัม น้ำหนักตัวระหว่าง 400-500 กรัม (ประมาณ 2.40 ตัว/กิโลกรัม) ได้ปลา 5,110 ตัว อัตราการรอดตาย 78.82 เปอร์เซ็นต์ โดยใช้ปริมาณอาหารทั้งหมด 9,562 กิโลกรัม มีอัตราแลกเนื้อ (FCR) เท่ากับ 1 : 45 ดัง [ตารางที่ 1](#)

การเลี้ยงปลารุ่นในกระชัง

ดังนี้

การเลี้ยงในบ่อดินควรปรับสภาพบ่อ โดยใช้หลักการเตรียมบ่อเลี้ยงปลาทั่ว ๆ ไป

1. ตากพื้นบ่อให้แห้งพร้อมทั้งปรับสภาพก้นบ่อให้สะอาด
2. ใส่ปูนขาวเพื่อปรับสภาพของดินโดยใส่ปูนขาวในอัตราประมาณ 60-100 กิโลกรัม/ไร่
3. ใส่ปุ๋ยคอกเพื่อให้เกิดอาหารธรรมชาติ สำหรับลูกปลาควรใส่ปุ๋ยคอกในอัตราประมาณ 40-80 กิโลกรัม/ไร่

4. นำน้ำเข้าบ่อโดยกรองไม่ให้ศัตรูของลูกปลาดูดเข้ามากับน้ำ ระดับน้ำลึก 30-40 เซนติเมตร วันรุ่งขึ้นจึงปล่อยปลาและเพื่อให้ลูกปลามีอาหารกิน ควรเติมไรแดงในอัตราประมาณ 5 กิโลกรัม/ไร่ หลังจากนั้นจึงให้อาหารผสมแก่ลูกปลา ก่อนที่จะนำลูกปลามาเลี้ยง ควรตรวจดูด้วยว่าเป็นลูกปลาที่มีสุขภาพดีและแข็งแรง

การเลี้ยงปลารุ่นในกระชัง สถานีประมงน้ำจืดจังหวัดสงขลา ได้ทำการเลี้ยงปลากดเหลืองให้เป็นปลารุ่นในกระชังตาข่ายพลาสติก ขนาด 2x3x1.5 เมตร ปลาความยาวเฉลี่ย 7.17 เซนติเมตร น้ำหนักเฉลี่ย 3.14 กรัม อัตราการปล่อย 300 ตัว/กระชัง เปรียบเทียบอาหารเนื้อปลาสดกับอาหารเม็ดปลากินเนื้อในระยะเวลา 6 เดือน พบว่า ปลาที่เลี้ยงด้วยเนื้อปลาสด มีอัตราการเจริญเติบโตดีมาก คือ มีน้ำหนักเฉลี่ย 83.87 กรัม อัตราการรอดตาย 73.79 เปอร์เซ็นต์ อัตราแลกเนื้อ 4.98 คิดเป็นต้นทุนอาหาร 24.90 บาท/กิโลกรัม (ปลาสดราคา กิโลกรัมละ 5 บาท)

ในขณะที่การเลี้ยงด้วยอาหารเม็ดปลากินเนื้อ ปลาที่เลี้ยงมีน้ำหนักเฉลี่ย 72.61 กรัม อัตราการรอดตาย 59.29 เปอร์เซ็นต์ อัตราแลกเนื้อ 2.76 คิดเป็นต้นทุนอาหาร 33.12 บาท/กิโลกรัม (อาหารเม็ดปลากินเนื้อราคา กิโลกรัมละ 12 บาท)

การเลี้ยงปลาในกระชัง

การเลี้ยงปลากดเหลืองในกระชัง โดยที่ตัวกระชังทำด้วยตาข่ายพลาสติก ขนาดกระชัง 3x4x1.8 เมตร ปล่อยปลาขนาด 200-250 กรัม จนถึงขนาดตลาด อัตราปล่อย 1,000 ตัว/กระชัง ให้ปลาเปิดและส่วนผสมอื่น ๆ เป็นอาหารวันละ 1 ครั้ง ใช้เวลาเลี้ยง 4 เดือน ผลปรากฏว่าปลาเจริญเติบโตมีน้ำหนักเฉลี่ย 540 กรัม/ตัว อัตราการรอดตาย 82.0 เปอร์เซ็นต์ ผลผลิต 462.38 กิโลกรัม/กระชัง

ต้นทุนและผลตอบแทน

การเลี้ยงปลากดเหลืองในบ่อดิน จากปลาขนาดความยาวระหว่าง 15-17 เซนติเมตร หรือน้ำหนักเฉลี่ย 32 กรัม/ตัว โดยให้ปลาเปิด ไล่ได้ วิตามินและแร่ธาตุเป็นอาหาร พบว่าในระยะเวลา 7 เดือน ได้ผลผลิตปลาขนาดเฉลี่ย 2.4 ตัว/กิโลกรัม ไร่ละ ประมาณ 1,062.50 กิโลกรัม คิดเป็นรายได้ 63,750 บาท โดยมีต้นทุนที่เป็นเงินสด 31,372.50 บาท/ไร่ ต้นทุนรวมทั้งสิ้น ไร่ละ 49,125.02 บาท รายได้เหนือต้นทุนที่เป็นเงินสด 32,377.50 บาท/ไร่ มีกำไรสุทธิไร่ละ 14,625 บาท และคิดเป็น

ผลตอบแทนต่อการลงทุนประมาณ 29.77 เปอร์เซ็นต์ ดัง**ตารางที่ 2**

ตารางที่ 2

รายได้และต้นทุนการเลี้ยงปลากดเหลืองในบ่อดิน จ.สงขลา ปี 2536

รายการ	เงินสด	ไม่เป็นเงินสด	รวม
รายได้ บาท, 1,062.5กก. x 60 บ./กก.			63,750.00
ต้นทุนต้นแป๊ะ บาท /ไร่	31,372.50	15,328.03	46,700.53
ค่าขี้ปลาคา	4,800.00	-	4,800.00
ค่าอาหารปลา	24,562.50	2,230.00	26,792.50
ค่าปุ๋ยและปูนขาว	1,120.00	100.00	1,220.00
ค่ายาป้องกันโรคปลา	320.00	-	320.00
ค่าบำบัดเชื้อเพลิง	350.00	-	350.00
ค่าขนส่ง	220.00	-	220.00
ค่าแรงงาน	-	12,000.00	12,000.00
ค่าเสียโอกาสการลงทุน	-	1,098.03	1,098.03

ตารางที่ 2 (ต่อ)

รายการ	เงินสด	ไม่เป็นเงินสด	รวม
ต้นทุนคอกที่ ฅบาท /ไร่)	-	2,424.99	2,424.99
ค่าเสื่อมบ่อปลา	-	1,866.67	1,866.67
ค่าเสื่อมอุปกรณ์ฟาร์ม	-	470.00	470.00
ค่าภาษีที่ดิน	-	5.83	5.83
ค่าเสียโอกาสเงินลงทุน			
สร้างบ่อ / อุปกรณ์	-	81.99	81.99
ต้นทุนทั้งหมด	31,372.50	17,753.02	49,125.02
รายได้สุทธิ			+17,049.47
กำไร ฅบาท / ไร่)			+14,624.98

การเลี้ยงปลากดเหลืองในกระชัง ขนาดกระชัง 3x4x1.8 เมตร ปล่อยปลารุ่นอายุ 4 เดือน ในระยะเวลา 120 วัน ได้ผลผลิต 462.38 กิโลกรัม คิดเป็นรายได้ 16,402.63 บาท รายได้สุทธิ 12,322.78 บาท รายได้เหนือต้นทุนที่เป็นเงินสด 13,919.25 บาท กำไรสุทธิ 11,340.17 บาท คิดเป็นผลตอบแทนต่อการลงทุน 69.14 เปอร์เซ็นต์ ดัง**ตารางที่ 3**

ตารางที่ 3

รายได้และต้นทุนการเลี้ยงปลากดเหลืองในกระชัง จ.สงขลา ปี 2536

รายการ	เงินสด	ไม่เป็นเงินสด	รวม
รายได้ ฅภท			27,742.80
ต้นทูนเงินแปร ฅภท / ทรชชง	13,823.55	1,596.47	15,420.02
ค้ำพ้นอุป้ลล	3,000.00	-	3,000.00
ค้ำอหทรปลล	10,283.55	120.00	10,403.55
ค้ำยบอชกนรคภทรค	420.00	-	420.00
ค้ำน้บ้นช้อเพลช / ฅนสช	120.00	-	120.00
ค้ำเรชชบ	-	1,200.00	1,200.00
ค้ำเสยอภทลทรลทท	-	276.47	276.47
ต้นทูนคชท ฅภท / ทรชชง	-	982.61	982.61
ค้ำเสยบทรชช	-	833.34	833.34
ค้ำเสยบทรทพหรรบ	-	130.00	130.00
ค้ำเสยอภทลชชททสรชชชช / ทรทพ	-	19.27	19.27
ต้นทูนท้ชหมท	13,823.55	2,579.08	16,402.63

ตลรทท 3 (ต้อ)

รายการ	เงินสด	ไม่เป็นเงินสด	รวม
รยได้สทท ฅภท / ทรชชง			+12,322.78
รยได้เหบอต้นทูน			
ท้เป็นเงินสด			+13,919.25
ก้ไร ฅภท / ทรชชง			+11,340.17

โรคและการบ้อชกน

โรคปลาที่พบได้ในปลากดเหลือง เกิดจากสาเหตุหลายปัจจัย เช่น การติดเชื้อพยาธิภายนอก การติดเชื้อพยาธิภายใน การติดเชื้อแบคทีเรีย การติดเชื้อราและน้ำที่เลี้ยงเป็นพิษ เป็นต้น การดำเนินการรักษาและป้องกัน จึงเป็นวิธีการแก้ไขที่สามารถทำได้ด้วยตนเอง แต่ต้องใช้สารเคมี หรือยารักษาให้ถูกต้องกับชนิดของโรคดังนี้

โรคที่เกิดจากพยาธิภายนอก

โรคจุดขาว

โรคจุดขาว (Ichthyophthirius : "Ich") ปลาที่เป็นโรค จะมีจุดสีขาวขุ่นเท่าหัวเข็มหมุดเล็ก ๆ กระจายอยู่ที่ลำตัวและครีบ

สาเหตุ ของโรคจุดขาว คือ โปรโตซัว ชนิดที่กินเซลล์ผิวหนังเป็นอาหาร เมื่อพยาธิโตเต็มที่ก็จะออกจากตัวปลา โดยจมตัวลงสู่บริเวณก้นบ่อปลา และสร้างเกราะหุ้มตัว ต่อจากนั้น จะมีการแบ่งเซลล์เป็นตัวอ่อนจำนวนมากภายในเกราะนั้น เมื่อสภาวะแวดล้อมภายนอกเหมาะสม เกราะหุ้มตัวจะแตกแยก และตัวอ่อนของพยาธิจะว่ายน้ำเข้ามาตามผิวหนังของปลาต่อไป

การป้องกันและรักษา ยังไม่มีวิธีกำจัดปรสิต ที่ยังอยู่ใต้ผิวหนังที่ได้ผลเต็มที่ แต่วิธีการที่ควรทำ คือ การทำลายตัวอ่อนในน้ำหรือทำลายตัวแก่ขณะว่ายน้ำอิสระ โดยการใช้สารเคมีดังต่อไปนี้

1. ฟอร์มาลิน 150-200 ซีซี. ต่อน้ำ 1,000 ลิตร แช่นาน 1 ชั่วโมง สำหรับปลานขนาดใหญ่
2. มาลาไคท์กรีน 1.0-1.25 กรัมต่อน้ำ 1,000 ลิตร แช่นานครึ่งชั่วโมง สำหรับปลานขนาดใหญ่หรือ 0.15 กรัมต่อน้ำ 1,000 ลิตร แช่นาน 24 ชั่วโมง หรือเมทิลีนบลู 1-3 กรัมต่อน้ำ 1,000 ลิตร แช่ติดต่อกัน 7 วัน
3. มาลาไคท์กรีนและฟอร์มาลิน ในอัตราส่วน 0.15 กรัมและ 25 ซีซี. ต่อน้ำ 1,000 ลิตร นาน 24 ชั่วโมง แช่ติดต่อกัน

ประมาณ 7 วัน ควรเปลี่ยนน้ำใหม่ทุกวัน และแช่ขำวันเว้นวัน จนกระทั่งปลามีอาการดีขึ้น วิธีนี้จะได้ผลดีมาก เมื่อมีอุณหภูมิ 28-30 องศาเซลเซียส

โรคพยาธิปลิงใส

โรคจุดขาว (Ichthyophthirius : "Ich") ปลาที่เป็นโรค จะมีจุดสีขาวขุ่นเท่าหัวเข็มหมุดเล็ก ๆ กระจายอยู่ที่ลำตัวและครีบ

สาเหตุ ของโรคจุดขาว คือ โปรโตซัว ชนิดที่กินเซลล์ผิวหนังเป็นอาหาร เมื่อพยาธิโตเต็มที่ก็จะออกจากตัวปลา โดยจมตัวลงสู่บริเวณก้นบ่อปลา และสร้างเกราะหุ้มตัว ต่อจากนั้น จะมีการแบ่งเซลล์เป็นตัวอ่อนจำนวนมากภายในเกราะนั้น เมื่อสภาวะแวดล้อมภายนอกเหมาะสม เกราะหุ้มตัวจะแตกแยก และตัวอ่อนของพยาธิจะว่ายน้ำเข้าตามผิวหนังของปลาต่อไป

การป้องกันและรักษา ยังไม่มีวิธีกำจัดปรสิต ที่ยังอยู่ใต้ผิวหนังที่ได้ผลเต็มที่ แต่วิธีการที่ควรทำ คือ การทำลายตัวอ่อนในน้ำหรือทำลายตัวแก่ขณะว่ายน้ำอิสระ โดยการใช้สารเคมีดังต่อไปนี้

โรคพยาธิปลิงใส (Gyrodactylus) ปลาที่มีพยาธิปลิงใสเกาะ จะมีอาการว่ายน้ำทุรนทุราย ลอยตัวตามผิวน้ำ ผอม กระพุ้งแก้มเปิดปิดกว่าปกติ อาจมีแผลขนาดเล็กเท่าปลายเข็มหมุด กระจายอยู่ทั่วลำตัว ถ้าเป็นการติดโรคในขั้นรุนแรง อาจมองเห็นเหมือนกับว่า ปลามีขนสั้น ๆ สีขาวกระจายอยู่ตามลำตัว ซึ่งอาจทำให้ปลาตายได้ โดยเฉพาะลูกปลาที่เริ่มปล่อยลงบ่อดินใหม่ ๆ ควรระมัดระวังโรคนี้ให้มาก

การป้องกันและรักษา

1. ใช้ฟอร์มาลินจำนวน 25-40 ซีซีต่อน้ำ 1,000 ลิตร แช่นาน 24 ชั่วโมง
2. ใช้คิเพอร์เร็กซ์จำนวน 0.25-0.5 กรัมต่อน้ำ 1,000 ลิตร แช่นาน 24 ชั่วโมง

โรคที่เกิดจากพยาธิภายใน

โรคพยาธิใบไม้

โรคพยาธิใบไม้ (pleurogenoides) พยาธิใบไม้ที่ทำให้เกิดโรคปลานั้น พบทั้งขณะที่เป็นตัวเต็มวัยแล้วและตัวอ่อน ตัวเต็มวัยของพยาธิใบไม้ พบได้ในทางเดินอาหารภายในช่องท้อง ไม่ค่อยทำอันตรายต่อปลาเท่าใดนัก ต่างกับตัวอ่อน ซึ่งพบฝังตัวอยู่บริเวณเหงือกและอวัยวะภายในต่าง ๆ ทำให้เกิดความเสียหายกับเนื้อเยื่อของเหงือกเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในลูกปลาที่เป็นโรคนี้อาจมีอาการกระพุ้งแก้มเปิดอยู่ตลอดเวลา ว่ายน้ำทวนทวนลอยตัวที่ผิวน้ำ ผอม เหงือกบวม อาจมองเห็นจุดขาว ๆ คล้ายเม็ดศัสถุ ขนาดเล็กเป็นไตแข็ง บริเวณเหงือกและปลาจะทยอยตายเรื่อย ๆ ปลาหลายชนิดในแหล่งน้ำธรรมชาติ อาจพบพยาธิใบไม้เต็มวัยได้

การป้องกันและรักษา

1. ควรหลีกเลี่ยงการใช้ปุ๋ยคอก เพราะอาจจะมีไข่ของพยาธิใบไม้ติดมา ถ้าหากจำเป็นต้องใช้ปุ๋ยคอก ควรตากให้แห้งเป็นอย่างดีก่อน จึงจะนำมาใช้พร้อมทั้งกำจัดหอย ซึ่งเป็นตัวช่วยเสริมการระบาดของพยาธิชนิดนี้อย่างครบวงจร โดยการตากบ่อให้แห้งและโรยปูนขาวให้ทั่วในอัตรา 30-50 กิโลกรัมต่อไร่ หลังจากจับปลาขึ้นแล้วทุกครั้ง

2. ยังไม่มีวิธีรักษาหรือกำจัดตัวอ่อนของพยาธิใบไม้ที่เกาะบนตัวปลา **โรคพยาธิใบไม้ (pleurogenoides)**
พยาธิใบไม้ที่ทำให้เกิดโรคปลานั้น พบทั้งขณะที่เป็นตัวเต็มวัยแล้วและตัวอ่อน ตัวเต็มวัยของพยาธิใบไม้ พบได้ในทางเดินอาหารภายในช่องท้อง ไม่ค่อยทำอันตรายต่อปลาเท่าใดนัก ต่างกับตัวอ่อน ซึ่งพบฝังตัวอยู่บริเวณเหงือกและอวัยวะภายในต่าง ๆ ทำให้เกิดความเสียหายกับเนื้อเยื่อของเหงือกเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในลูกปลาที่เป็นโรคนี้อาจมีอาการกระพุ้งแก้มเปิดอยู่ตลอดเวลา ว่ายน้ำทวนทวนลอยตัวที่ผิวน้ำ ผอม เหงือกบวม อาจมองเห็นจุดขาว ๆ คล้ายเม็ดศัสถุ ขนาดเล็กเป็นไตแข็ง บริเวณเหงือกและปลาจะทยอยตายเรื่อย ๆ ปลาหลายชนิดในแหล่งน้ำธรรมชาติ อาจพบพยาธิใบไม้เต็มวัยได้

การป้องกันและรักษา

1. ควรหลีกเลี่ยงการใช้ปุ๋ยคอก เพราะอาจจะมีไข่ของพยาธิใบไม้ติดมา ถ้าหากจำเป็นต้องใช้ปุ๋ยคอก ควรตากให้แห้งเป็นอย่างดีก่อน จึงจะนำมาใช้พร้อมทั้งกำจัดหอย ซึ่งเป็นตัวช่วยเสริมการระบาดของพยาธิชนิดนี้อย่างครบวงจร โดยการตากบ่อให้แห้งและโรยปูนขาวให้ทั่วในอัตรา 30-50 กิโลกรัมต่อไร่ หลังจากจับปลาขึ้นแล้วทุกครั้ง

2. ยังไม่มีวิธีรักษาหรือกำจัดตัวอ่อนของพยาธิใบไม้ที่เกาะบนตัวปลา

● โรคจากเชื้อแบคทีเรีย

โรคตัวดำ

โรคตัวดำ เกิดจากเชื้อแบคทีเรีย "คอลลัมเนริส" ปลาที่เป็นโรคจะมีแปล่งขาวตามตัว และเมื่อเกิดการติดเชื้อเป็นเวลานาน แปล่งขาวนี้จะกลายเป็นแผลลึกได้ โรคนี้มักเกิดกับปลาหลังการลำเลียง เนื่องจากอุณหภูมิของอากาศที่สูงทำให้ปลามีความต้านทานลดลง เชื้อแบคทีเรียนี้จะเจริญเติบโตอย่างรวดเร็วและทำอันตรายต่อปลา ปลาที่เป็นโรคมักจะตายเป็นจำนวนมาก

การป้องกันและรักษา

1. แช่ปลาในยาเหลือง อัตราส่วน 2 มิลลิกรัมต่อน้ำ 5 ลิตร นานประมาณครึ่งชั่วโมง
2. ในขณะที่ขนส่งลำเลียงปลาควรใส่เกลือเม็ดในน้ำที่ใช้สำหรับการขนส่งปลาปริมาณ 1 ช้อนชาต่อน้ำ 1 ลิตร
3. ใช้ด่างทับทิมเข้มข้น 2 พีพีเอ็มแช่ตลอด
4. ใช้ฟอรัมาลินจำนวน 40-50 พีพีเอ็ม แช่นาน 24 ชั่วโมง
5. ในกรณีที่เชื้ออยู่ในกระแสน้ำใช้เทอร์รามายซิน 5 กรัมต่อน้ำหนักปลา 100 กิโลกรัมต่อวัน ติดต่อกันเป็นเวลา 10-12 วัน

โรคแผลตามตัว

โรคแผลตามตัว เกิดจากเชื้อแบคทีเรีย *Aeromonas* และ *Pseudomonas* ปลาจะมีลักษณะผิวหนังบวมแดง และเริ่มเปื่อยเป็นแผลลึกลงไปจนเห็นกล้ามเนื้อส่วนใน ปลาขนาดเล็กมักจะทำให้เกิดอาการครีบกร่อน ทั้งครีบตามลำตัวและครีบหาง

การป้องกันและรักษา

1. ใช้ยาปฏิชีวนะจำพวกไนโตรฟูราโซนในอัตราส่วน 1-2 มิลลิกรัม ต่อน้ำ 1 ลิตร แช่ปลานานประมาณ 2-3 วัน
2. แช่ปลาที่เป็นโรคในสารละลายออกซิเตตราซัยคลิน หรือเตตราโคลินในอัตราส่วน 60-70 มิลลิกรัมต่อน้ำ 1 ลิตร นาน 1-2 วัน ติดต่อกัน 3-4 ครั้ง
3. ถ้าปลาเริ่มมีอาการของโรคอาจผสมยาปฏิชีวนะดังข้อ 1 หรือ 2 ในอัตราส่วน 60-70 มิลลิกรัมต่อน้ำหนักปลา 1 กิโลกรัม หรือ 2-3 กรัมต่ออาหาร 1 กิโลกรัม นานติดต่อกัน 3-5 วัน

โรคท้องบวม

โรคท้องบวม อาการของโรคจะเห็นส่วนท้องบวมมากและบางตัวผิวหนังจะเป็นรอยช้ำตกเลือด

การรักษา ให้แช่ปลาในยาปฏิชีวนะ ออกซิเตตราไซคลินในอัตราส่วน 10-20 พีพีเอ็ม ส่วนการฆ่าเชื้อในบ่อเลี้ยงปลาควรใช้ปูนขาวในอัตราส่วน 50-60 กิโลกรัม/ไร่

เกี่ยวกับสาเหตุของเชื้อโรคนิตต่าง ๆ ซึ่งทำให้เกิดโรคในปลากดเหลืองแล้ว สภาพแวดล้อมที่ปลาอาศัยอยู่ทั้งด้านกายภาพ หรือองค์ประกอบด้านเคมีจะเป็นปัจจัยสำคัญ ซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นให้ปลาอ่อนแอและส่งผลต่อการติดเชื้อโรคดังกล่าวข้างต้น ปัจจัยเหล่านี้ได้แก่ ปริมาณออกซิเจนในน้ำ ความเป็นกรดด่างน้ำ สารพิษในน้ำ ปริมาณคลอรีนหรือโลหะหนักในน้ำ รวมถึงสภาวะอุณหภูมิที่เปลี่ยนแปลงอย่างกะทันหัน

ดังนั้น ผู้เลี้ยงปลาจึงควรที่จะศึกษาวิธีการป้องกัน และแก้ไขสภาพแวดล้อมให้เหมาะสมกับการอยู่อาศัยของปลา หรือหลีกเลี่ยงสาเหตุที่ทำให้การเลี้ยงปลากดเหลืองมีผลผลิตลดต่ำในที่สุด